

Město na cestě k obnovené metafoře

V letním čísle BM jsme alespoň v obrysech načrtli něco z inspiračních zdrojů, ze kterých vycházejí tvůrci nové podoby Denisových sadů. Setkání s panem architektem PETREM HRÚŠOU tehdy končilo přáním „uslyšet ticho v zurčení vody“. Na podzim přibyla v Brně další realizace ze stejného ateliéru. Také se týká vody. Zlatá studna na Jakubském náměstí. Lidé ji, jako každou novinku, obhlížejí se zvědavostí. Do průvodců městem se zatím nedostala, ale kdo jiný ji může představit lépe, než autor.

Fotografie poněkud klame, pan architekt Hruša se na vzniku ornamentu, který zdobí kamennou nádrž, nepodílel „ručně“. Do abstrahované vlnovky však zakódoval toto poselství: „V ornamentu se opakuje rytmický motiv. Jako interval, a také jako kontrast. Nahoře-dole, plus-mínus, vrchol-dno. Je zastoupena i symetrie, neboť se zde představuje jako pozitivní střídání kvalit.“

Původní Zlatá studna stávala na Jakubském náměstí už ve středověku. Jak jste přistupovali k jejímu obnovení?

Z toho, co odkryli archeologové, jsme rekonstruovali, jak toto místo vypadalo dříve. Studna je však zcela nová. Žádná kopie, žádný anachronismus. Obnovení jejího poslání je vlastně návratem ke vnímání předků, kteří také viděli ve zpřístupnění vody velmi důležitou součástí obrazu města. Věřili na živý. Na to, co symbolicky napájí svět prvotní energií. Voda se podílí na organizaci vesmíru, a jako taková přetrvává v symbolice všech kultur. Z tohoto pohledu studna znamená, že vytrysknutí vody, která se obvykle vsakuje do země, je chápáno jako dar země. Ve východní duchovní řeči symbolizují studny ráj. Jsou tradičně ženského rodu a mnohé z nich mohou plnit přání.

Nová podoba studny vypadá vlastně velmi jednoduše. Základem je prostá kamenná nádrž. Řekněte nám nejprve něco o tomto na pohled poměrně nenápadném kameni.

Je to pískovec. Nechtěli jsme mít studnu třeba ze žuly, která by připomínala pomník na hřbitově, ani z mramoru dovezeného odněkud z ciziny. Hledali jsme způsob, jak získat původní, cenově relativně dostupný kámen. Volba padla na náš pískovec. Byl vytěžen v Božanově. Celá studna byla předem pečlivě restaurátorsky ošetřena. Kámen je napuštěn tak, aby jím voda nemohla prosakovat.

Kolem dokola nádrže je do kamene vyrytá vlnovka. Pro vaše práce je však typické, že nic z toho, co se zdá být zprvu nenápadné a prosté, nevzniká bez jasněho záměru, který je naopak velmi komplexní a hluboký. Co je tedy například za tím, že jste zvolili zdánlivě tak jednoduchý ornament?

Inklinace ke geometrii a k ornamentu má v práci architekta velmi hluboké kořeny. Nyní však má i své nové místo. Nově pojatá architektonická a výtvarná premisa se dnes distancuje od mechanicky zařitého striktního odmítání geometrie v ornamentu jako údajně primitivního postoje. Ornament, klasická plasticita i symbolika jsou chápány opět ve smyslu původního antického „techné“. To bylo vždy bráno jako umění. Geometrický ornament se představuje jako jazyk nezávislý ani na aktuální situaci, ani na účelu a použití, ani na materiálu. Je to jazyk čistě umělecký. V architektuře je možné, podobně jako v hudbě, pracovat se střídáním a skládáním, z nichž nakonec vyplývá lidem pochopitelná harmonie. Hudební pojem „melodie“ pak odpovídá přibližně tomu, co v architektuře nazýváme „místem“. Melodie je jako směr tónů, již nenahodilých, ale uspořádaných barvou, rytmem a symetrií pro naše smysly. A to je moje metafora pro tvorbu tohoto místa. Je to orientační i lidský, i s ornamentem uchopitelný – určitý bod. Základ pro urbání, geometricky založenou harmonii. Pro město je podle mne nanejvýš důležitá obnovená cesta k metafoře. Tedy k tomu, co lze věcně ustavit, chceme-li zjednat ne bezduchý pořádek, nýbrž něco, o co se můžeme opřít. Rád. Rád města, který začíná v době a logicky zdůrazněných bodech.

Zkusme se teď zbližka podívat na dvě figury nahoře na nádrži. Z vody vysouvá hlavu had, který – pokud není zima a studna je v provozu – nepře-

tržitě chrlí dva proudy vody. Naproti němu a současně nad ním sedí nehybný pták. Stačí přijít na to, na jaké místo v dlažbě šlápnout – a ze zobáku mu začne prýštit pitná voda. Nemusíme odkrývat celé tajemství, ale přece jen – můžeme se na chvíli na oba „chrliče“ zahledět pozorněji? Nejsou to přece jen kohoutky na vodu...

Nazval bych to hledáním tvaru. Především bylo samozřejmě nutné „nějak“ zajistit vyvěráni vody. Spolu se sochařem Jiřím Markem jsme hledali podobu pro něco, co tu již bylo dané – jako střet, dialog mezi vyvě-

Pramen původní Zlaté studny zůstává deset metrů pod povrchem. Není však již ukrytý. Když se zahledíme do proskleného prstence kolem nové nádrže, uvidíme v hloubce osvětlenou vodní hladinu. Dar země je blízko. Nemůžeme se ho dotknout, ale můžeme se dívat. (Vpravo je v dlaždice „kouzelné“ tlačitko, kterým se spouští pitná voda.)

ráním zesponu a nabíráním čisté pramenité vody. Objektivně to existovalo, ale nemělo to dosud tvar. Připadalo nám zásadní proměnit tuto podstatu do tvaru, který bude nést sdělení, bude co nepochopitelnější a bude mín nadčasovou platnost. Takový nalezený tvar je pak už také objektivní. Nese v sobě duchovní přesah, ale současně je i fyzicky uchopitelný. Sochař Jiří Marek tvaroval nejprve výúst studny na modelu ve svém ateliéru. Ponechali jsme stranou ambice prezentovat momentální inspiraci a hledali jsme vlastně archetypální prarvar, který nebude svévolný, bude zkrátka „dobře“. Nakonec jsme dospěli k zjednodušení. Ne k zabstraktnění, ale ke stylizaci do podoby zvířat.

Obě stylizované figury, pták i had, budou mít ale zcela jistě také svou skrytou symboliku...

Architektura byla odpradávná spojována s vírou, že při respektování určitých zákonitostí, zejména tvaroslovných a geometrických, získá její projev pozitivní energii a moc až posvátnou. To platilo nejen pro budovy, ale i pro artefakty v reálném světě. Dávni stavitelé-architekti stylizace proto hodně využívali. Věřili, že se v symbolických ztělesněních a figuracích zrcadlí makrokosmos. A zvířecí symbolika je z tohoto pohledu zvlášť významná. Zvířata obecně bývala považována nikoli za cíl, ale za podnět či zdroj moud-

rosti a síly. Nejspíš proto, že na rozdíl od člověka, který je svým pyšným rozumem vlastně omezený, mají díky své intuici mnohem blíže k tajemství přírody... Když se takto díváme na figury na Zlaté studni, může pro nás pták – orel, či sokol, to není podstatné – ztělesňovat nebeskou kvalitu. Sílu, která tu vzniká nad světem lidí, která všechno vidí a podle toho usuzuje. Pták je sám o sobě symbolem létání, proto jako by signalizoval osvobození od tělesných omezení pozemského života a vzestup duše k nebi. A naproti němu had jako určitý kontrast. Znázornění střetu mezi otevřeným a prostorným, tedy nebem, a hlubokým a tajemným, zde vodou. Z hlediska psychologie to lze vnímat také jako střet mezi vědomím a podvědomím nebo mezi obecně srozumitelným a výlučným typem poznání.

Domníváte se, že v běžném městském ruchu může mít symbolika alespoň nepatrnou šanci být takto komplexně vnímána?

Tento proces je v prostředí města samozřejmě nesmírně obtížný. Jeho nezbytnou podmínkou je utišení či nevnímání zbytečných ruchů, vlivů navozujících „atrakci“. Oboje, tedy jak pomyslný dialog či svár dvojice zvířat, tak symbolika vody ve studni a pramene pitné vody, je tu jako možnost. Něco, co by mohlo člověka za určitých podmínek vést až k meditaci. Takový stav ukázněné mysli pak může být cestou k psychickému, duchovnímu i tělesnému zkrášení, dokonce snad i cestou k postžení nepochopitelné podstaty. Tak symbolika nejen vědomě, ale především nevědomě přispívá k rozvoji uměleckého chápání a estetického usilování. To je něco, díky čemu se vždy rozvíjely kultury celého světa. Porozumění symbolům a jejich systémům, které přesahují člověka jako jedince, k tomu neodmyslitelně patří. V architektuře města taková symbolika vede k něčemu, co je na pohled neviditelné, ale tvoří duchovní i tělesnou pohodu. Vyšlo dokonce najevo, že nová symbolika tohoto místa odpovídá tomu, co tu už kdysi bylo. Na místě v bezprostředním sousedství studny, tam, kde je dnes dům s kavárnou na špičce ulic Běhounské a Kozí, měl ve středověku svůj dům jistý Jiljí. A jeho obydlí se říkalo – Ptačí dům...

U studny nám nemůže uniknout, že její bezprostřední okolí je vydlážděno odlišným způsobem. Obdélník z dlaždic podstatně rozměrnějších, než

Tvary figur vznikaly v sochařském ateliéru Jiřího Marka letos v létě. Jejich modelování předcházelo intenzivní hledání předobrazu. Inspirace nakonec vedla až k starověkým kulturám, k egyptské či perské mytologii.

jsou na ostatním povrchu Jakubského náměstí, je vlastně výrazný sám o sobě. Zcela určitě i v tom byl váš záměr...

Každý obraz má mít svůj rám. Je to stejný princip, jaký mívaly ohrádky kolem božích muk. Chtěli jsme to místo vyjmout z běžného dlužnění. Tím, že prostor kolem studny esteticky vymezuje velká dlažba, jsme chtěli zdůraznit, že není pouhou součástí standardně příručního provozu. Je to jako vyříznutí pasparty, vytržení z normálního běhu života. Studna je jako obraz do tohoto rámu zasazená, ale současně vyzdvížená. Zvolili jsme velké, devadesáticentimetrové desky. Jejich opracování – to už bylo poměrně náročné kamenické zadání. Navíc jsou dlaždice napuštěné, aby se neošlapaly. Tedy přesněji – budou umět stárnout.

Na dlažbě za kostelem se objevilo ještě něco, co tu předtím nebylo – nově vysazený strom. Souvisí také se studnou?

Ano, řešili jsme prostor jako celek. Studna, strom a místo, kde se v kostele sv. Jakuba nachází oltář, představují tři vrcholy pomyslného trojúhelníku. Tři dominanty, dostatečně silné na to, aby vytvářely svůj prostor. Smysl, obrys. Jestliže běžně chápeme prostor jako určující prvek, který vytváří věc, tady jsou to vlastně naopak nové „věci“ – studna, strom – které vytvářejí svůj prostor. Znovu potvrzují, že tady je to místo s vlastní energií.

Dokud byla v teplejších dnech v nádrži voda, lidé se k ní nakláníli, dívali se dovnitř. Dno už bylo plné penízků. Někdo sem odhodil i klíč. A při tom nakláníni a nabírání vody se skoro každý dotkne i soch. To vám nejspíš také nevadí?

Nejde jen o efektní design, estetiku. Znovu se v tom opakuje jeden z hlavních principů. Je to něco, co se vědomě uplatňovalo už ve středověku – „věcnost vytržená z příručnosti“. Jednak tu máme poselství – ono „něco navíc“, sdělení, které v sobě „věc“ nese. Ale současně je stejná „věc“ i funkční. Platí obojí. To, že budou „dotýkané“ i sochy, je také dobře. Jsou z bronzy, budou získávat patinu. Ještě víc se tak scelí jejich charakter, vynikne jejich stylizace. Jistě že je možné jít a soch se dotýkat. Tak, jako je možné prostě jít a napít se čisté vody. K tomu tu studna je.

TATÁNA KUXOVÁ

IDS JMK INTEGROVANÝ DOPRAVNÍ SYSTÉM JIHMORAVSKÉHO KRAJE

<p>ZMĚNY V BRNĚNSKÉ MĚSTSKÉ DOPRAVĚ</p> <p>Od 9. prosince 2007 se v rámci celostátního termínu upravují jízdní rády většiny linek IDS JMK.</p> <p>Ve městě Brně jsou změny pouze minimální.</p> <p>Za nejvýznamnější lze považovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vedení okružních autobusů 44 a 84 v Žabovřeskách přes Rosického náměstí, • vedení linky 52 v Bystrci přes oblast Kamechy, • obousměrné vedení trolejbusu 29 přes Kohoutovice. <p>V ostatních případech se jedná o drobné úpravy v časech odjezdů.</p>	<p>S1 Z KUŘIMI DO BRNA-SLATINY</p> <p>Cestující do zóny Brno - Slatina mohou v pracovní dny využít nové rychlé spojení vlakovou linkou S1, která jezdí po trase: Kuřim - Brno-Řečkovice - Brno-Královo Pole - Brno-Lesná - Brno-Židenice - Brno-Slatina.</p> <p>Vlaky do Slatiny přijíždějí v 5:31, 6:42, 6:42 a 7:42. Odjíždějí odtud v 14:34, 15:34, 16:34 a 17:34. Na vlaky navazuje autobus 77 ve směru do průmyslové zóny.</p> <p>Ve všech vlacích linky S1 platí jednorázové i předplatní jízdenky IDS JMK pro zóny 100+101.</p> <p>UŠETŘTE AŽ 20 MINUT VYZKOUŠEJTE NOVÝ SPOJ</p>	<p>S2 PO 30 MINUTÁCH S3 PO CELÝ DEN</p> <p>V úsecích vlakových linek S2 Brno - Blansko - Rájec-Jestřebí a S3 Kuřim - Brno - Hrušovany u Brna jsou přidány nové vlaky.</p> <p>Od zahájení provozu až do cca 18 hodin v pracovní dny tak vlaky uvedených linek jezdí minimálně každých 30 minut.</p> <p>Obyvatelé Řečkovice, Králova Pole, Lesná i Židenice se tak dostanou rychle a bez přestupů až do centra Brna.</p> <p>Mezi Brnem a Tišnovem lze nově využít v rámci Tarifu IDS JMK i všechny rychlíky.</p> <p>RYCHLÍKY R3 MEZI BRNEM A TIŠNOVEM JIŽ V IDS JMK!</p>
--	---	--

SPOLEČNOST KORDIS JMK - KOORDINÁTOR INTEGROVANÉHO DOPRAVNÍHO SYSTÉMU PŘEJE VŠEM BRŇANŮM PŘIJEMNÉ PROŽITÍ VÁNOC, ŠTASTNÝ NOVÝ ROK A HODNĚ PŘÍJEMNÝCH CEST S INTEGROVANOU DOPRAVOU!